

KRE ÁJK Közigazgatási Jogi Tanszék 2017/2018. tanév beszámolója

A tanszék főállású oktatóinak számbavétele, majd az oktatók névsor szerinti publikációs tevékenységének felsorolása.

- Csáki-Hatalovics Gyula Balázs
- Móré Sándor
- Rixer Ádám
- Szabó Annamária Eszter

1. Csáki-Hatalovics Gyula Balázs publikációs tevékenysége

Magyar nyelven megjelent publikációk

- Csáki-Hatalovics Gyula Balázs (2017): Az elektronikus technológiák és eszközök alkalmazása. In: Wopera Zsuzsa (szerk.): Kommentár a Polgári Perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez, Magyar Hivatalos Közlönykiadó, [Budapest]
- Csáki-Hatalovics Gyula Balázs (2017): Tabu téma, Kutya és macska elejtésének megítélése vadászterületen, egy kicsit másképp, Nimród Vadászújság, Az Országos Magyar Vadászati Védegylet Lapja, 2017., 5. szám
- Csáki-Hatalovics Gyula Balázs (2017): Új trendek Európában az elektronikus közigazgatás területén, Glossa Iuridica, 2017., 3-4. szám, pp. 71-103.

Magyar nyelvű konferencia részvételek

- Csáki-Hatalovics Gyula Balázs (2017): Az Ákr. szabályainak primátusa egyes nemzetközi hatások tükrében, előadás, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2017. április 26.
- Csáki-Hatalovics Gyula Balázs (2018): A természetvédelem és a vadászat szabályozása, mint valódi interdiszciplína, előadás, KRE ÁJK, 2018. április 6.
- Csáki-Hatalovics Gyula Balázs (2018): A magyar közigazgatási jogtudomány aktuális kérdései című konferencia, levezető elnök, NKE, 2018. március 2.
- Csáki-Hatalovics Gyula Balázs (2018): A magyarság migrációs jelenségei című konferencia, levezető elnök, Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely, Budapest, 2018. június 15.

Az oktató szervezeti tagságainak felsorolása

- Safari Club International
- Országos Magyar Vadászkamara

Az oktató szerkesztőbizottsági tagságainak felsorolása

- Infokommunikáció és Jog folyóirat

2. Móré Sándor oktató publikációs tevékenysége

Magyar nyelven megjelent publikációk

- Móré Sándor (2017): A nemzetiségi önkormányzatok – tények és lehetőségek. A nemzetiségi önkormányzatok kapcsolata a közigazgatással, *Glossa Iuridica* 2017., 3-4. szám
- Móré Sándor (2017): Felsőoktatás – oktatáson innen és túl, *KRE ÁJK honlap, Találkozások*, 2017., 1-4. szám
- Móré Sándor (2017): Újból a kétkamarás parlamentről mint intézményes megoldásról. In: Chronowski Nóra – Pozsár-Szentmiklósy Zoltán – Smuk Péter – Szabó Zsolt (szerk.): *A szabadságszerető embernek: Liber Amicorum István Kukorelli*, Gondolat Kiadó, Budapest, pp. 685-694.
- Móré Sándor (2018): Beszámoló a Magyar Alkotmányjogászok Egyesületének 2017. évi közgyűléséről, *Parlamentari Szemle*, 2018., 1. szám
- Móré Sándor (2018): A hazai nemzetiségek parlamenti részvétele – tények és lehetőségek, *Glossa Iuridica*, 2018., 1–2. szám (megjelenés alatt)
- Móré Sándor (2018): A hazai nemzetiségi civil szervezetek és azok kapcsolata az állami szervekkel, *Acta Humana*, 2018., (megjelenés alatt)
- Móré Sándor (2018): A nemzetiségek parlamenti részvétele. In: Módos Mátyás (szerk.): *A házszabályon túl: Előadások a parlamenti jog aktuális kérdéseiről*, II. kötet, Országgyűlés Hivatala, Budapest

Magyar nyelvű konferencia részvételek

- Móré Sándor (2017): A nemzetiségek parlamenti részvétele, előadás, Országház, 2017. június 13. (nyomtatott változatban is meg fog jelenni)

Idegen nyelven megjelent publikációk

- Móré, Sándor (2017): Jonathan Edwards: The knowledge of the human heart. In: Sepsi, Enikő – Deres, Kornélia – Homicskó, Árpád Olivér (eds.): *Folyamatos megújulás: Reformáció(k) tegnap és ma*, Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, Budapest, pp. 103-116.

Idegen nyelvű konferencia részvételek

- Móré, Sándor (2017): *Minority Rights and Political Communities in Central and Eastern Europe* (question), Institute for Legal Studies, Budapest, 5th September 2017.

Az oktató szervezeti tagságainak felsorolása

- MTA Köztestület
- Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely
- Magyar Alkotmányjogászok Egyesülete
- KRE ÁJK Kreditátviteli Bizottság
- KRE ÁJK Kari Tanács
- KRE ÁJK Tanulmányi Bizottság

A tanszék által szervezett konferenciákon való részvétel

A KRE ÁJK Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhelye és a Nemzeti Közsolgálati Egyetem által gondozott KÖFOP program (kutatásvezető: Prof. Dr. Rixer Ádám) keretében A magyarság migrációs jelenségei című workshopra külföldi előadók keresése és meghívása.

TDK-val összefüggő tevékenység bemutatása

Nagy Lászlóné Csilla, levelezős hallgató felkészítése az OTDK-ra. Kutatási téma: Az ASP és az elektronikus ügyintézés a modernizálás középpontjában a települési önkormányzati igazgatásban

Tehetséggondozási tevékenység bemutatása

- gyakran konzultál a hallgatókkal, félévente több szakdolgozat esetében kéri fel konzulensnek;
- egy hallgató felkészítése a 2019-es OTDK-ra;
- az Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola titkári feladatainak ellátása során a doktoranduszok is gyakran fordulnak hozzá kérdéseikkel;
- félévente viszi a hallgatókat a Repülőtéri Rendőr Igazgatóságra;
- gondozza a kar Találkozások című lelki sorozatát.

Kutatóműhellyel összefüggő tevékenysége

- Az Államtudományi Kutatóműhely keretében támogatott KÖFOP projektben (kutatásvezető: Prof. Dr. Rixer Ádám) az alábbi résztanulmányok elkészítését vállalta:
- A nemzetiségi önkormányzatok – tények és lehetőségek. A nemzetiségi önkormányzatok kapcsolata a közigazgatással;
- A hazai nemzetiségi civil szervezetek és azok kapcsolata az állami szervekkel;
- A hazai nemzetiségek parlamenti részvétele – tények és lehetőségek;

- Jó kormányzás koncepciók Magyarországon és Romániában – áttekintés és összehasonlítás a központi közigazgatás szervezete, személyi állománya és működése tekintetében.

3. Rixer Ádám publikációs tevékenysége

Magyar nyelven megjelent publikációk

- Rixer Ádám (2018): Lectori vélemény Prof. Dr. Varga Zs. András: A közigazgatás kontrolljának jogi eszközei. A kontroll-mechanismusok elmélete című munkájáról Dialóg Campus, Budapest, pp. 1-15. (KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15.-2016-00001 „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” projekt keretében (2018)
- Rixer Ádám (2017): Vélemény Szontagh Pál Iván: A keresztyén pedagógusokkal szemben támasztott minőségi és etikai elvárások, valamint azok kodifikációs problémái című doktori értekezésről, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, pp. 1-8.
- Rixer Ádám (2018): Átfogó minőségfejlesztési terv a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karára vonatkozóan, KRE ÁJK, Budapest, pp. 1-20.
- Rixer Ádám (2017): A magyar közigazgatási jogtudomány kognitív csapdái. In: Homicskó Árpád Olivér – Szuchy Róbert (szerk.): Studia in honorem Péter Miskolczi-Bodnár: 60, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, pp. 441-456.
- Rixer Ádám (2017): Az identitás-vita újabb fejleményei Magyarországon, GLOSSA IURIDICA Jogi szakmai folyóirat, 2017., 1-2. szám, pp. 147-171.
- Rixer Ádám (2017): A vallási szélsőségek tipológiája. Előadáshoz kapcsolódó konferencia-anyag és ppt. pp. 1-5.
- Rixer Ádám (2018): A vívmány-teszt, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 154 p.
- Rixer Ádám (2018): A magyar közigazgatási jogtudomány vizsgálatának lehetséges szempontjai. Kutatási jelentés és konferencia bevezető előadása, Elhangzott: A magyar közigazgatási jogtudomány aktuális kérdései c. konferencián (NKE, Budapest, 2018. március 2.), A konferencia a KRE ÁJK Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely szervezésében, a KÖFOP-2.1.2-VEKOP, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” projekt „Digitalizációtól a személyességig” című alprojektjeként valósult meg, pp. 1-11.

Magyar nyelvű konferencia részvételek

- Rixer Ádám (2017): A vallási szélsőségek tipológiája, előadás, NKE, 2017. december 7.
- Rixer Ádám (2017): A vívmány-teszt, előadás, KRE ÁJK, 2017. december 15.
- Rixer Ádám (2018): A mai magyar közigazgatási jogtudomány helyzete, előadás, NKE, 2018. március 2.

- Rixer Ádám (2018): A magyarság migrációs jelenségeinek megjelenése a tudományban és a művészetben, előadás, KÖFOP-projekt, Budapest, 2018. június 15.

Idegen nyelven megjelent publikációk

- Rixer, Ádám (2018): Olympic Art Competition in Hungary, *Advances in Social Sciences Research Journal*, 2018., No. 5., pp. 367-377.

Az oktató szervezeti tagságainak felsorolása

- MTA, IX. osztály Jogtudományi Bizottság Közjogi Albizottsága
- Magyar Vallástudományi Társaság

Az oktató szerkesztőbizottsági tagságainak felsorolása

- *Glossa Iuridica*, főszerkesztő
- *Public Governance, Administration and Finances Law. Review*, bírálóbizottság elnöke

4. Szabó Annamária Eszter oktató publikációs tevékenysége

Magyar nyelven megjelent publikációk

- Szabó Annamária Eszter (2017): Az Alkotmánybíróság döntése. Felsőbírósági Jogesetek Az Európai Unió Bírósága, a Kúria, és az Alkotmánybíróság közigazgatási tárgyú döntései, *Új Magyar Közigazgatás*, 2017., 1. szám, pp. 82-86.
- Szabó Annamária Eszter (2017): Az Alkotmánybíróság döntése. Felsőbírósági Jogesetek Az Európai Unió Bírósága, a Kúria, és az Alkotmánybíróság közigazgatási tárgyú döntései, *Új Magyar Közigazgatás*, 2017., 2. szám, pp. 104-107.
- Szabó Annamária Eszter (2017): Az Alkotmánybíróság döntése. Felsőbírósági Jogesetek. Az Európai Unió Bírósága, a Kúria, és az Alkotmánybíróság közigazgatási tárgyú döntései, *Új Magyar Közigazgatás*, 2017., 3. szám, pp. 113-115.
- Szabó Annamária Eszter (2017): Az Alkotmánybíróság döntései. Felsőbírósági Jogesetek. Az Európai Unió Bírósága, a Kúria, és az Alkotmánybíróság közigazgatási tárgyú döntései, *Új Magyar Közigazgatás*, 2017., Különszám, pp. 92-97.
- Szabó Annamária Eszter (2017): Az Alkotmánybíróság döntései. Felsőbírósági Jogesetek. Az Európai Unió Bírósága, a Kúria, és az Alkotmánybíróság közigazgatási tárgyú döntései, *Új Magyar Közigazgatás*, 2017., pp. 78-79.
- Szabó Annamária Eszter (2018): Az Alkotmánybíróság döntése. Felsőbírósági Jogesetek Az Európai Unió Bírósága, a Kúria, és az Alkotmánybíróság közigazgatási tárgyú döntései, *Új Magyar Közigazgatás* 2018., 1. szám, pp. 100-102.

Magyar nyelvű konferencia részvételek

- Szabó Annamária Eszter (2018): A magyarság migrációs jelenségei. KÖFOP-projekt, Budapest, 2018. június 15.

Az oktató szerkesztőbizottsági tagságainak felsorolása

- Új Magyar Közigazgatás, szerkesztő

A tanszék nemzetközi kapcsolatai

- Együttműködési megállapodás a Beregszászi II. Rákóczi Ferenc Főiskolával, oktató- és tapasztalatcsere, részvétel egymás konferenciáin (legutóbb Budapesten, június 15-én).

A tanszék által szervezett konferenciák

- Az Államtudományi Kutatóműhely által támogatott KÖFOP projekt (kutatásvezető: prof. dr. Rixer Ádám) keretében szervezett nemzetközi konferenciára külföldi előadók keresése, és meghívása. Közreműködéssel a meghívást elfogadta Dr. Varga Attila, egyetemi docens, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, alkotmánybíró, Román Alkotmánybíróság.
- A magyar közigazgatási jogtudomány helyzete, KÖFOP-projekt, Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely szervezésében, Budapest, NKE, 2018. március 2. – 186 résztvevő.
- A magyarság migrációs jelenségei. KÖFOP-projekt, Nemzetközi workshop a Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely szervezésében. Budapest, 2018. június 15. – 40 résztvevő

TDK tevékenység bemutatása

- gyakran konzultálok a hallgatókkal, félévente több szakdolgozat esetében kérnek fel konzulensnek, sajnos időkorlátok miatt a felkérések egy részét nem tudom vállalni;
- az Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola titkári feladatainak ellátása során a doktoranduszok is gyakran fordulnak hozzám kérdéseikkel;
- gondozom a Kar Találkozások című lelki sorozatát, az első 12 alkalomról beszámolót is készítettem;
- látogatás a Repülőtéri Rendőri Igazgatóságon (2018. március)
- OTDK-felkészítés két hallgatónak
- Konferencia-részvétel (a tanszéki konferenciákon) – mindkét esetben ELTE-s és NKE-s hallgatók bevonásával!!

Tehetséggondozási tevékenység bemutatása

Lásd fentebb.

Kutatóműhely tevékenysége

„Az Államtudományi Kutatóműhely keretében támogatott KÖFOP projektben (kutatásvezető: prof. dr. Rixer Ádám) az alábbi résztanulmányok elkészítését vállaltam: A nemzetiségi önkormányzatok – tények és lehetőségek. A nemzetiségi önkormányzatok kapcsolata a közigazgatással; A hazai nemzetiségi civil szervezetek és azok kapcsolata az állami szervekkel; A hazai nemzetiségek parlamenti részvétele – tények és lehetőségek; Jó kormányzás koncepciók Magyarországon és Romániában – áttekintés és összehasonlítás a központi közigazgatás szervezete, személyi állománya és működése tekintetében. Felmérő levelet készítettem és küldtem el az országos és megyei/fővárosi nemzetiségi önkormányzat és több települési nemzetiségi önkormányzat vezetőjének, illetve a nemzetiségi szószólóknak, külön-külön, név szerint megkérve őket a szakmai válaszaik visszaküldésére. A kapott válaszokat feldolgoztam és beépítettem az első tanulmányba, melyet 2017. december elején lezártam.” Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely főbb tevékenységei a vizsgált időszakban:

1. KRE ÁJK Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhelye a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosító számú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című kiemelt projekt keretében elnyerte és elindította „Digitalizációtól a személyességig” című projektjét, 5 kutató, köztük egy külsős (Linder Viktória, NKE) és egy doktorandusz (Salvador Neto Luis, KRE ÁJK DI) részvételével. A projekt összeköltségvetése: 25 millió Ft.
2. A Tanszék, a mellette működő TDK és a LLKKM fontosabb (közös) programjai:

Szontagh Pál Iván: A keresztyén pedagógusokkal szemben támasztott minőségi és etikai elvárások, valamint azok kodifikációs problémái című doktori értekezés munkahelyi vitájának megszervezése és lebonyolítása a Közigazgatási Jogi tanszék égisze alatt. (2018. január 24. 14.30 – 16.30, levezető elnök: Rixer Ádám; konzulens Csáki-Hatalovics Gyula);

Gulyás Gergely (FIDESZ frakcióvezető): A jogalkotás aktuális kérdései – jogászai szemmel. TDK-előadás 2017. 12. 04-én 16.45 – 18.15;

Sivadó Máté (NKE, tanársegéd; r. őrnagy): A drogprevenció aktuális közigazgatási és kriminológiai összefüggései. TDK-ülés 2017. november 25. 16 óra

A KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosító számú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című kiemelt projekt keretében, a „Digitalizációtól a személyességig” című projekt lebonyolítása a Lőrincz Lajos közjogi Kutatóműhely révén (szerződésszám: NKE/5770-1/2017.). A Tanszék főállású oktatóin kívül bevonásra került: Salvador Neto Luis doktorandusz, Regős Franciska doktorandusz, Linder Viktória megbízott oktató.

Projekt időtartama: 2017. szeptember 1. – 2018. november 30.

KRE ÁJK Alkotmányjogi Tanszék 2017/2018. tanév

beszámolója

A tanszék főállású oktatóinak számbavétele, majd az oktatók névsor szerinti publikációs tevékenységének felsorolása.

- Cservák Csaba
- Köbel Szilvia
- Farkas György Tamás
- Szabó Zsolt

1. Cservák Csaba publikációs tevékenysége

Magyar nyelven megjelent publikációk

- Cservák Csaba (2017): Német hatás a magyar alkotmányfejlődésre a rendszerváltozást követően, Magyar Jog, 2017., 9. szám, pp. 567-580.
- Cservák Csaba (2017): Az alapjogok (és az Alaptörvény) érvényesüléséről, alkalmazhatóságáról, Jogelméleti Szemle, 2017., 3. szám, pp. 15-25.
- Cservák Csaba (2017): A „V4-ek” alapjogvédelmi rendszerének lényegéről, Jogelméleti Szemle, 2017., 4. szám
- Cservák Csaba (2017): A jogértelmezés - és az alkotmányértelmezés egyes módszerei, FORUM: ACTA JURIDICA ET POLITICA, 2017., 2. szám
- Cservák Csaba (2017): Kategorikus és ordinális választási rendszerek, IUSTUM AEQUUM SALUTARE, 2017., 2. szám, pp. 27-40.
- Cservák Csaba – Farkas György Tamás – Rimaszécsi János (2017): Demokrácia hatásterület. In: Kaiser Tamás (szerk.): A jó állam jelentés, Nordex Nonprofit Kft. – Dialóg Campus Kiadó, Budapest, pp. 98-120.
- Cservák Csaba (2017): Az alapjogok érvényesítésének színe és visszája. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 28-32.
- Cservák Csaba (2017): Az alapjogokat sértő jogalkotás kontrollja: az alkotmánybíróság. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 32-38.
- Cservák Csaba (2017): Az Alkotmánybíróság igazságszolgáltatási szerepe konkrét ügyekben. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 38-47.
- Cservák Csaba (2017): Az alapjogsértés dogmatikai kérdéseiről. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 47-53.
- Cservák Csaba (2017): Az államfő szerepe az alapjogok védelmében. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 53-60.

- Cservák Csaba (2017): Gondolatok a hatalommegosztás tényezőiről az alapjogvédelem nézőpontjából. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 60-68.
- Cservák Csaba (2017): Jogvédelem és alkotmányosság az Ibériai-félszigeten. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 68-74.
- Cservák Csaba (2017): A szólásszabadság dogmatikai sajátosságairól a médiajog relációjában. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 74-79.
- Cservák Csaba (2017): Jogalkalmazás, jogértelmezés – és az alapvető jogok. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 79-86.
- Cservák Csaba (2017): Egyéb „ombudsmani-jellegű” szervek. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 86-93.
- Cservák Csaba (2017): A népszavazáshoz való jog. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 93-98.
- Cservák Csaba (2017): Nagyobb beleszólási lehetőség az embereknek a választójog tekintetében. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 98-105.
- Cservák Csaba (2017): A „visegrádi országok” alapjogvédelmi szervezetéről. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 105-111.
- Cservák Csaba (2017): Egyes alkotmányos szervek hivatalának szervezése és a protestáns etika. In: Sepsi Enikő – Deres Kornélia – Homicskó Árpád Olivér (szerk.): Folyamatos megújulás: Reformáció(k) tegnap és ma: A Károli Gáspár Református Egyetem 2016-os évkönyve, Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, Budapest, pp. 238–252.
- Domokos Andrea – Cservák Csaba (2017): A büntetőjogi és politikai felelősség keveredése, avagy a büntetőjogi felelősség diszfunkcionális alkotmányjogi felülbírázata, Jogelméleti Szemle, 2017., pp. 36-48.
- Cservák Csaba (2017): Ombudsmanok a közérdek védelmében, GLOSSA IURIDICA Jogi szakmai folyóirat, 2017., 1-2. szám
- Cservák Csaba – Farkas György Tamás (2017): A nemzetiségek parlamenti képviselőinek elmélete és gyakorlata, ACTA HUMANA, 2017., 4. szám
- Cservák Csaba (2018): Hispánia alapjogvédelmi szervezetrendszeréről, Jogelméleti szemle, 2018., 1. szám, pp. 20-30.
- Cservák Csaba (2018): Gondolatok az alapjogok érvényesüléséről, alkalmazhatóságáról: egy doktori értekezés margójára, JURA, 2018., 1. szám, pp. 473-478.

- Cservák Csaba (2018): Az új alkotmánybíróvási törvény. In: Arató Balázs (szerk.): Jogalkotási tükrök, Patrocínium Kiadó, Budapest, megjelenés alatt
- Cservák Csaba (2018): Választási és kormányzati rendszer az Alaptörvény elfogadását követően, KRE-DIt., 2018., 1. szám
- Cservák Csaba – Farkas György Tamás – Rimaszécsi János (2018): Jó állam jelentés 2018., Demokrácia hatásterület, NKE
- Cservák Csaba – Farkas György Tamás – Rimaszécsi János (2018): Jó állam megalapozó tanulmány 2018., Demokrácia hatásterület, NKE

Magyar nyelvű konferencia részvételek

- Cservák Csaba: Az FRP joggyakorlatának követéséről, előadás, Országos Rendőrfőkapitányság, 2017. október 11.
- Cservák Csaba (2017): Az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról, előadás, Alkotmánybíróság, Budapest, 2017. november 30.
- Cservák Csaba (2018): Választási reformok 2011-2018., NKE, 2018. március 8.
- Cservák Csaba (2018): A demokrácia mérésének szempontjai egy jó államban, 2018. május 22.

Idegen nyelven megjelent publikációk

- Cservák, Csaba (2017): Unconventional Electoral Systems: And The Hungarian Solution, International Journal of Humanities and Social Science Invention, 2017., No. 2., pp. 21-29.
- Cservák, Csaba (2017): Separation of powers and the economy, Modern Science / Moderni Veda, 2017., No. 1., pp. 29-47.
- Cservák, Csaba (2017): Atypical electoral system, Curentul Juridic, 2017., No. 1., pp. 59-71.
- Cservák, Csaba (2017): Responsible Government in Europe and in Hungary, Central European Political Science Review, 2017., Number 70, Winter
- Cservák, Csaba (2017): A Historical Overview of the Emergence of Certain Electoral System, Journal on European History of Law, 2017., No. 2.
- Cservák, Csaba (2017): A Historical Overview of the Emergence of Certain Electoral Systems, Journal on European History of Law, 2017., No. 2.
- Cservák, Csaba (2017): The Theory for Adequate Fundamental Rights Protection. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 5-8.
- Cservák, Csaba (2017): Alternatif au systeme electorale du type majoritaire. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 8-14.
- Cservák, Csaba (2017): Ombudsmanns im Schutz der grundlegenden Rechte. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 14-21.

- Cservák, Csaba (2017): Die Geltung der verfassungsmäßigen Grundrechte. In: Cservák Csaba – Horváth Attila (szerk.): Az adekvát alapjogvédelem, Porta Historica Kiadó, Budapest, pp. 21-28.

Idegen nyelvű konferencia részvételek

- Párizs, Université Paris-Dauphine, 2017. május 25.
- Kolozsvár, Constitutional courts around the world, (SEMT), 2017. október 25.
- Constitutional courts around the world, Novi Sad, 2018. febr. 28.

Az oktató szervezeti tagságainak felsorolása

- Független Jogász Fórum, elnök
- Magyar Jogász Egylet, Közjogi Osztály, elnök
- Független Rendészeti Panasztestület, tag
- Jogi Szakvizsga Bizottság, cenzor

Az oktató szerkesztőbizottsági tagságainak felsorolása

- Glossa Iuridica
- KREdit,

2. Köbel Szilvia publikációs tevékenysége

Magyar nyelven megjelent publikációk

- Köbel Szilvia (2018): A budapesti evangélikus gyülekezeteket érintő kitelepítések dokumentumai: A pártállami egyháztörténelem sajátos metszete. In: Gyarmati György – Palasik Mária (szerk.): Honukban otthontalanok: Tanulmányok az 1951. évi budapesti kitelepítések történetéből, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – Kronosz Kiadó, Budapest – Pécs, 129 p.
- Köbel Szilvia (2018): A kőröshegyi református gyülekezet történetéhez. A tanulmány megjelent a Reformáció 500. évfordulója alkalmából, Református JÓ Hír, 2018/1 szám, pp. 6-8., Kőröshegy – Balatonföldvár – Bálványos – Szántód – Kereki – Pusztaszemes reformátusainak időszaki hírlevele

Magyar nyelvű konferencia részvételek

- Köbel Szilvia (2018): Beszámoló a kutatási tevékenységről, előadás, KRE ÁJK, 2018. április 6.
- Köbel Szilvia (2018): Az 1951-es budapesti kitelepítések egyházi vonatkozásai, előadás, Biatorbágy, Sola Scriptura Teológiai Főiskola, 2018. május 10.
- Köbel Szilvia (2018): A közigazgatási bíróság megszüntetésének körülményei és következményei, előadás, KRE ÁJK – NKE, 2018. május 24-25., Projekt száma:

KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 Projekt címe: „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés”.

Az oktató szervezeti tagságainak felsorolása

- Magyar Alkotmányjogászok Egyesülete, tag,
- Tudományos Tanácsadó Testület, választott tag
- Magyar Levéltárosok Egyesülete, tag

Az oktató szerkesztőbizottsági tagságainak felsorolása

- Egyháztörténeti Szemle

3. Szabó Zsolt publikációs tevékenysége

Magyar nyelven megjelent publikációk

- Szabó Zsolt (2017): Lehet-e az Alkotmánybíróságból „hárszabály-bíróság”?, Közjogi Szemle, 2017., 4. szám, pp. 55-61.
- Szabó Zsolt (2017): Hozzáadott érték benyújtás és elfogadás között: módosító indítványok és parlamenti viták az Országgyűlésben 2006 és 2016 között, Parlamenti Szemle, 2017., 2. szám, pp. 25-47.
- Szabó Zsolt (2017): A heidelbergi egyetem évszázadai – híres jogösszehasonlítók, magyar protestáns diákok, Jogtörténeti Szemle, 2017., 4. szám, pp. 40-46.

Magyar nyelvű konferencia részvételek

- Szabó Zsolt (2017): A reformátorok királytükre – alkotmány és kormányzás protestáns szemmel, előadás, NKE, Budapest, 2017. november 28.
- Szabó Zsolt: Habilitációs előadások (Az Országgyűlés alkotmányos helyzete és kapcsolata más hatalmi ágakkal, A parlament ügyrendi autonómiája nemzetközi összehasonlításban, Győr, SZE-ÁJK, 2012. december 7.)

Az oktató szervezeti tagságainak felsorolása

- Deutsche Gesellschaft für Parlamentsfragen
- Német-Magyar Jogászegylet
- Magyar Alkotmányjogászok Egyesülete
- Parlamenti Kutatások Központja
- Orosz- és Kelet-Európai Tanulmányok Központja, Graz

Az oktató szerkesztőbizottsági tagságainak felsorolása

- Parlamenti Szemle

4. Farkas György Tamás publikációs tevékenysége

Magyar nyelven megjelent publikációk

- Farkas György Tamás (2017): Magyarország nemzetiségi politikája és a vonatkozó jogforrások a 18. század végétől az I. világháborúig, különös tekintettel a nyelvi jogokra, Jogelméleti Szemle, 2017., 1. szám, pp. 49-56.
- Cservák Csaba – Farkas György Tamás – Rimaszécsi János (2017): Demokrácia. In: Kaiser Tamás (szerk.): Jó Állam Jelentés 2017., Dialóg Campus Kiadó, Budapest, pp. 118-144.
- Cservák Csaba – Farkas György Tamás (2017): A nemzetiségek parlamenti képviselőinek elmélete és gyakorlat, Acta Humana, 2017., 3. szám, pp. 23-36.

Idegen nyelven megjelent publikációk

- Farkas, György Tamás – Rimaszécsi, János (2017): Current issues in the measurability and research of democracy. In: Kaiser, Tamás (ed): Measurability of Good State and Governance II., Dialóg Campus Kiadó, Budapest, pp. 119-142.
- Cservák, Csaba – Farkas, Tamás György – Rimaszécsi, János (2017): Democracy. In: Kaiser, Tamás (ed.): Good State and Governance Report 2016, Nordex Nonprofit Kft. – Dialóg Campus Kiadó, Budapest, pp. 98-119.

A tanszék nemzetközi kapcsolatai

- Kapcsolat az Université Paris-Dauphine-nal: Cservák Csaba tanszékvezető vendégelőadóként oktatott az egyetemen, illetőleg folyamatos kutatási együttműködést (publikációk megküldése, szakirodalom figyelemmel kísérése) alakított ki ottani oktatókkal.
- Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem: Cservák Csaba e félévben Erasmus-pályázat keretében oktatott a Sapientián. Közvetítésével Farkas György is kilátogatott az Egyetemre, és hozzászólt az ottani előadásokhoz. Az oktatók az erdélyi kollégákkal rendszeres együttműködést kezdtek kiépíteni.

A tanszék által szervezett konferenciák

- Emberi jogok és alkotmánybíráskodás című konferencia: Kolozsvár, Sapientia Egyetem, 2017. október 25.
- A Tanszék szervezte a 2017. november 30-án megtartott, alkotmányjogi panaszról szóló konferencián a „Be nem fogadott panaszok” szekcióját. Helyszín: Alkotmánybíróság. (Előadók voltak még a tanszékvezető mellett Arató Balázs és Rimaszécsi János)

TDK tevékenység bemutatása

A TDK-tevékenység egyik fő csapásiránya a következő OTDK-ra való felkészülés, a másik pedig a leendő kutatók, doktoranduszok tudományos szocializációjának elősegítése. A tehetséges hallgatók felkarolásába rendszerint bevonjuk nemrég végzett kiválóságainkat, doktoranduszainkat, aki még félig-meddig „hallgatói fejjel” tudják átlátni és megvilágítani a legnehezebb szakmai kérdéseket.

Fontos pedagógiai kihívás, hogy a hallgatók érdeklődési körét, valamint erősségeit/gyengéit megismerve mi magunk is tereljük őket (persze csak az ő beleegyezésükkel) egy számukra talán ideális terület felé. Többek között ebből eredt az alkotmányos büntetőjog, illetőleg a gazdasági alkotmányosság kutatása, melybe többek között demonstrátoraink vetették bele magukat lelkesen.

Ki kell emelnünk, hogy az egykori diákkörösök csapatából emelkedett ki Kulifay Bálint (már doktoranduszunk), aki megnyerte a DOSZ keretében első alkalommal kiírt jogesetmegoldó versenyt ezen évben.

A Közigazgatási Jogi Tanszékkal társszervezésben, a Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely keretében látogatott el egyetemünkre 2017. december 4-én Gulyás Gergely, karunk korábbi megbízott oktatója, az Országgyűlés korábbi alelnöke. Előadásában az Országgyűlés törvényalkotó munkájának gyakorlatát mutatta be, a moderátor Szabó Zsolt kolléga. A nagyszámú hallgatóság miatt a tervezett helyett nagyobb előadásban kellett megtartani az eseményt. Gulyás Gergely ígéretet tett arra, hogy a jövőben is eleget tesz hasonló meghívásunknak.

A másik kiemelkedő esemény a félévben az Országgyűlés Hivatala által szervezett Mint-a-Parlament című programban való részvétel volt. Idén 20 hallgató vett részt a programban 2017. november 17-én, a hallgatói törvényjavaslat kidolgozásában Szabó Zsolt és Farkas György Tamás segítette a hallgatókat. A jelentkezők közül idén nyílt Facebook-szavazással döntött el, hogy melyik kerül a fiktív ülés napirendjére. A károlis csapat a 930 szavazat alapján második helyezést ért el, így végül ellenzéki szerepet töltött be a verseny során. Folytatásként az Országgyűlésben került sor a plenáris ülésre, amelynek célja a kormánypárt részéről a háziorvosi rendelők felszereltségének és a háziorvosok szakmai felkészültségének javításáról törvényjavaslat benyújtott formában való elfogadtatása, míg az ellenzékieké a tervezet módosítása, más tartalommal való elfogadtatása volt. A Károli "Equilibrium" frakciója három módosító javaslatot nyújtott be, és támogatását fejezte ki a Pázmány Péter Katolikus Egyetem és a Széchenyi István Egyetem hallgatóiból összeálló ellenzéki pártok irányában.

A frakció egyedülálló sikert ért el: a bizottsági üléseken sikerült mindegyik KRE-módosító javaslatot elfogadtatni, így végül a hallgatói országgyűlés frakció elképzelései szerint szavazta meg a törvényjavaslatot 57-53 arányban. A frakció által választott stratégia és kodifikáció egyaránt sikeresnek bizonyult. A verseny során a résztvevők közelebből is megismerhették a törvényalkotás folyamatát, a törvényhozók munkájának nehézségét, az Országgyűlés

működését, továbbá a „pártok” értékes kapcsolati rendszereket alakíthattak ki egymás között, mint ahogy azt tette a KRE ÁJK és a PPKE JÁK csapata is. Az Equilibrium párt, vagyis a károlis csapat felét a Bocskai István Szakkollégium tagjai tették ki.

A tanszéki kutatásokkal párhuzamosan a TDK tevékenysége és a tehetséggondozás – korábbi hagyományos témáink mellett – a modern technológiák alkotmányra gyakorolt hatására összpontosult. A XXI. században egyre fejlődő modern technológiák egyre inkább ösztökélik az alapjogok hagyományos dogmatikájának, rendszerének átgondolását. (Ez pedig természetesen kivétel a jogvédő szervekre és az államszervezeti alkotmányjogra.)

Az élethez és emberi jog – akár a dualista és monista felfogásból indulunk ki – is más megvilágításba kerül; többek között azért, hogy az emberi gondolkodás egyes ismérveit egyes gépek működésében is felfedezhetjük.

Az ipari technológia rohamos fejlődésével részint egyre több adat keletkezik, részint egyre több adat válik tárolhatóvá és előhívhatóvá. Ez a kérdéskör szükségszerűen maga után vonja a személyes adatok védelmének és a közérdekű adatok nyilvánosságának újragondolását, az emberi jogok között való átstrukturált elhelyezést.

A politikai alapjogok nem csupán az emberi minőség védelméről, hanem az állami hatalomgyakorlás kereteinek meghatározásáról is szólnak. Mindezek tükrében különösen kiemelkedik a – modern technológia vonatkozásában igencsak érintett – véleménynyilvánítás szabadsága, mely rányomja bélyegét a gyülekezés- és egyesülés szabadságára, a vallásszabadságra. Ezek nélkül pedig a választójog teljességgel kiüresedne, jelképes szólamná válna.

Az emberi méltóság tekintetében új dimenziók vetődnek fel. A csúcstechnológia olyan megnyilvánulásai, mint a mesterséges intelligencia kérdése, az önvezető gépek (járművek) és a klónozás veszélyei miatt joggal vetődik fel a kétely: honnan kezdődik az ember, mik az ember ember mivoltának letéteményesei. (Ezt igénylik a terrorizmus borzalmai és a túlzottan bünelkövetőkre fókuszáló „alkotmányos büntetőjog” kudarcai.) Különösen átgondolásra szorulnak a korábban az emberi méltósághoz való jogból kiolvasztott egyéb alapjogok kérdései. (Így az önrendelkezési jog, az általános cselekvési szabadság, az önkiteljesítéshez való jog, az önmegvalósításhoz való jog absztrakt kategóriái.)

Mára a modern technológiának köszönhetően végképp meghaladottá vált az a nézet, miszerint az első generációs alapjogok tekintetében elegendő az állam passzivitása. Különösen igaz ez a szólásszabadság médiában való megnyilvánulása (a tömegközlés szabadsága) tekintetében. A televízió, a sajtó és a mozi „egy dobozba költözése” (Koltay András nyomán) jelentősen új szabályozást igényel a XXI. században e kérdéskörben.

A modern gépek, illetőleg az internet úgymond négyzetre emelik az emberek között meglévő különbségeket. Ezért joggal vetődik fel témánkban, hogy a „de iure” igen, „de facto” azonban

nem azonos nem helyzetben lévők hátrányait a pozitív diszkrimináció intézményeivel ki kell egyensúlyozni.

Az emberi méltósághoz való joggal szerves összefüggést mutató adatvédelem is más dimenzióba kerül a drónok következtében. Eddig a gépek nagyrészt csak azt látták, amit az ember. Mára azonban ez jelentősen bővült – és ezt le kell követnie a jogi szabályozásnak. Az emberek memóriája kopik, a gépeké nem biztos. Az interneten a „felejtés joga” vet fel még érdekes kérdéseket.

A vállalkozás szabadsága és a szerződési szabadság (továbbá ezzel párhuzamban az alkotmányos alapokkal is rendelkező fogyasztóvédelem) új jogi megítélés alá eshet az elektronikus kereskedelem aspektusából. Előfordulhat ugyanis, hogy azzal kerülünk jogviszonyba az anonimitás okából, akikkel a konkrét személy ismeretében nem tennénk. Belefér ez az alapjogok dogmatikájába és az alapjogvédő szemléletbe?

A választójog (és népszavazáshoz való jog) is izgalmas kihívásokkal néz szembe a modern technológia tükrében. Ez részben érinti a választási regisztráció kérdését. Jóllehet a hazai lakóhellyel rendelkezőket – az előzetes tervekkel ellentétben – nem érinti a feliratkozás, de általánosan fogalmazva a határon kívül tartózkodókat igen. A modern technológia révén a konzultatív (de nem az ügydöntő) népszavazások alternatívái merülhetnek fel az internet segítségével.

Az elektronikus pereskedés térhódításával újjáalakulhat a tisztességes eljáráshoz való jog és a jogorvoslati jog lényeges tartalma is. (Ennek közvetlen alapjogi vonzata pedig a valódi alkotmányjogi panasz intézményének Alaptörvény általi kiszélesítése.)

A modern technológia mindig rejthet problémát („ami elromolhat az el is romlik”) magában, de helyes esetben az ember szolgálatába lehet állítani. Amennyiben az alapjogi dogmatikát megfeleltetjük a XXI. század ipari és technikai újításainak, úgy a gépiesedés hatékonyságával lehet megsokszorozni az alapjogvédelem hatékonyságát.

Nyilván a fenti kérdések szakjogi leágazása is megkerülhetetlen, kutatásainkban csak azok alkotmányjogi lényegét érintjük. E rövid összefoglaló pusztán az ötletek rövid foglalatát, hiszen a technológia fejlődése, nem túlzás, naponta újabb gondolatokat vet fel.

Tehetség gondozási tevékenység bemutatása

Aktivításban kiemelkedett demonstrátoraink közül a most diplomázott Dzsupsin Klaudia és Derdák Dorottya. A tanév során nagyon dicséretes volt Staudt Csaba munkája. Rendkívüli lelkesedésű és érdeklődésű az alkotmánybíráskodás mellett több interdiszciplináris terület iránt érdeklődő Nuray Attila. Kiemelendő Ouk Varinic munkálkodása is, aki az érintkező témák miatt a jogbölcselet mellett alkotmányjogból is igen szorgalmas volt és komoly tehetséget mutatott. Az új tehetségek közül Gyuris Fanni Fruzsina és Lojkó Bence érdemel leginkább említést.

Folyamatos tehetséggondozásunk legnagyobb eredménye, hogy – saját nevelésünkként – Farkas György Tamás 2017 februárjában a tanszék oktatói állományába került tanársegédként. Kapcsolata a tanszékkel azonban hosszú évekre nyúlik vissza, ugyanis doktoranduszként, azt megelőzően pedig demonstrátorként segítette a tanszék munkáját. (A 2018. évben részt vett a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Jó Állam. kutatásában, amelynek keretén belül a demokrácia határterületeit kutatta, melynek eredményei publikáció formájában is megjelentek. Emellett kiemelendő még a Kúria és az Alkotmánybíróság közös szervezésében lefolytatott kutatóprojekt, mely keretében az alkotmányjogi panasz témájában írt tanulmányt. Mindezek mellett részt vett a Nemzeti Közszerológiai Egyetem megbízásából az Alaptörvény értékei című e-learning tananyag kidolgozásában is.

További hét doktorandusz tevékenykedik a Tanszéken, akiről elmondható, hogy egymás munkáját is inspirálják, elősegítik.

Továbbra is fennálló probléma, hogy rendkívül nehéz motiválni a hallgatókat elméleti kutatásokra, kivéve, ha azokban gyakorlati hasznot vélnek felfedezni. A magyar jogi oktatás egyik legnagyobb hiányossága, hogy nem készít fel a jogász hivatásokra, vagyis arra, hogy meghatározott érdeklődési körrel milyen munkahelyre érdemes jelentkezni, illetve bizonyos állások esetében milyen ismeretanyag jelenthet számottevő előnyt. Fontos pedagógiai kihívás, hogy a hallgatók érdeklődési körét, valamint erősségeit/gyengéit megismerve mi magunk is tereljük őket (persze csak az ő beleegyezésükkel) egy számukra talán ideális terület felé. Az alkotmányjogban az egyetem elején sokan egy szerethető, de kevésbé hasznosítható tantárgyat látnak. Megközelítem lényege, hogy az alkotmányjog az egész jogrendszer alapja, így a tág értelemben felfogott alkotmányjog számos büntetőjogi és magánjogi elemet is magában foglal. A túlzottan izolált szemlélet helyett kifejezetten fontos, hogy a kiegészítő jellegű (ön)képzésre is sarkalljuk az egyébként közjogi érdeklődésű hallgatókat is.

A Tanszék részben saját kutatási területével ismertette meg, és ösztönözte a hallgatókat. Az egyik tudományos értelemben legizgalmasabb kérdés a kibővült, ún. „valódi” alkotmányjogi panasz intézményének vizsgálata. Ráadásul ennek gyakorlati jelentősége (ld. előzőek) is kiemelkedő. Nem túlzás azt állítani, hogy ha lenne jogi Nobel-díj, megérdemelné az, aki egészen szabatosan el tudja határolni az alapjogsértéstől a „puszta” jogsértéseket.

A szubszumálásakor sokszor az okozza a problémát, hogy a generális jellegű alapjoggal szemben a tételes jogszabály tűnik lex specialisnak és ezért – az alapvető joggal szemben – alkalmazandónak. Az egy-egy területet önállóan rendező, az érintkező felek közötti egymással szembeni szabadságjogi jogosultságok általában nem igényelnek részletező szabályozást. A jogalkotók – általában helyesen – úgy gondolják, hogy ezen alapjogokat nem szükségeszerű kazuisztikusan kodifikálni. (Legfőleg azok polgári jogi vonatkozásait.) Azonban ha egy adott esetre konkrétabbnak látszó, ám igazságtalannak tűnő „technikai” jogszabályt kell alkalmazni, az „eset összes körülményéből” azonban a contra legem döntésre hajlanánk, akkor figyelhetünk fel erre a problémára. Ha egy önkormányzat csendrendeletét vetjük össze a véleménynyilvánításhoz való joggal, akkor valószínűleg előbbi tarthatjuk „a

jogesethez közelebbi” lex specialisnak és így alkalmazandónak. Költői kérdés: a kérdéses alapjog meglehetősen kazuisztikus szabályozása esetén is így látnánk?

A visszautasított alkotmányjogi panaszok indokolása meglehetősen tömör, velős. Nem derül ki belőlük az Alkotmánybíróság teljes, vonatkozó érvrendszere. Ez különösen az befogadott/elfogadott indítványokhoz képest szúr szemet. Sokszor pedig pont annak az eldöntése okoz igazán nehézséget, hogy van-e hatásköre a testületnek eljárni. Célszerű lenne tehát megtalálni az arany középutat a túlzottan terjengős és a titokzatosan lakonikus határozatok között.

A IV. Alaptörvény-módosítást a szakma csodálkozása kísérte, mindazonáltal az alkotmányjogi panaszok befogadása tekintetében pozitívan értékelhetjük a tapasztalatok birtokában. 2013-at megelőzően ugyanis jellemző volt res iudicatának minősíteni és visszautasítani olyan indítványokat, melyek egyébként merőben másról szóltak, mint a hivatkozási alapként használt ügyek. (Ld kutatócsoportunk többi tanulmányát illetőleg a fentebb említett 3304/2012. (XI. 12.) AB végzést.)

Az előbbiekkal is összefügg a következő, kiemelt jelentőségű koncepcionális kérdés. Mi a kötelező az AB-határozatokból? Csupán a rendelkező rész? Ez voltaképp kiüresítené az AB érdemi hatókörét. Az indokolások azonban nagyon vegyes anyagot fognak össze. Például itt szerepelnek a szóban forgó ügyeket összefüggéseiben érintő jogszabályok paragrafusai. Amennyiben ezeket mind kötelezőnek tekinthetnénk, úgy lényegében az AB értelmezési gyakorlatként precedens-erővel rendelkeznének, és más jogszabályok fölé kerülnének a határozat indokolásába beollózott normák.

A határozatok indokolásába beollózott, oda nem illő elemek, különösen jogszabályok és azok értelmezései komoly aggályt jelentenek. Ezáltal ugyanis a Kúriának a jogértelmezés egységesítésre vonatkozó hatásköre szenvedhet csorbát. Az alkotmányjogi panasz lehetősége miatt bizonyos értelemben a testület a rendes bíróságok jogalkalmazó tevékenysége felett kontrollt gyakorol. (Már ezen tanulmányban is említettük a „szuperbírósági” jelleg problematikáját.) És ami a legfőbb hiba: mindezt úgy teszi, hogy a helytelenített „egyéb” normák vonatkozásában nem is folytat le eljárást, azok csak az egyébként másra irányuló indítvány és határozat melléktermékei.

Talán nem járunk messze a valóságtól, ha úgy fogalmazunk: a jogalkalmazás a jogesetet nézi, az alapjogvédelem pedig az embert. Vagyis – adott aspektusból – az illető személyre nézvést alkalmazott normák együtthatását. Célszerű megkülönböztetnünk az „egyéb jogorvoslati úttól” az egyéb „jogérvényesítési út” fogalmát. Ez utóbbin az esettel kapcsolatos, a jogsérelem orvoslására szolgáló, de eltérő alapon, akár más szervnél indítható eljárásokat értem. Ahol ez a lehetősége sem áll fenn az érintettnek, azon ügyben fokozottan felmerül az alkotmányjogi panasz létjoga, mert máskülönben „légüres tér” keletkezne az adott személy alapjogai tekintetében.

Számos jogeset áttekintését követően megállapíthatjuk, hogy szerencsére a testület gyakorlatában százalékosan csekély a kirívóan igazságtalanul elbírált ügyek aránya. (Vagyis az olyanoké, ahol az érintettek a „jogvédelem légüres terében maradtak”, semminemű orvoslást nem nyerve alapjogsérelmükért.) Érdeemes megemlíteni a büntetőjogi tárgykörű 3268/2012. (X. 4.) AB végzést. Ebben az ügyben – az „alapvető alkotmányjogi jelentőség” gumiszabálya mellett – az Alkotmánybíróság határozata lényegében azt tartalmazza, hogy az ilyen nehezen megítélhető határesetekben „előfordulnak” hibás minősítések, ez nem alapozza meg a kártérítést. A helytelenített határozat azonban már 5 éves. Szerencsére a valódi alkotmányjogi panasz pár éves hazai fejlődéstörténete már egyre kevésbé tartalmaz hasonló szubjektív példákat.

Elkerülendő probléma az alkotmányjogi és szakjogági (különösen polgári- és büntetőjogi) dogmatika keveredése. Az alábbi kérdés még tisztázandó a jövőre nézve. Amennyiben valamilyen alapjogról rendelkezik konkrét jogszabály is, akkor tételes jogszabálysértés esetén is lehet alkotmányjogi panaszt benyújtani? Például – ami gyakran előfordul – a Ptk. valamilyen rendelkezésének be nem tartásán keresztül megsértették a tulajdonhoz való alapjogot. Tehát ezen vonatkozásban az alapjogsértés helyett „puszta” jogsértés esete és ekképp az Alkotmánybíróság hatáskörének hiánya áll fenn? Álláspontom szerint nem lehet az indítványozó terhére róni, hogy alapjogának egyértelmű megsértése mellett törvénysértés is történik. (Annál egyértelműbb a „jogi hiba” léte.) Talán úgy lehetne általános jelleggel megfogalmazni, hogy az az eset alapvető jog kiüresítését jelenti, ha az alapjog közvetlen, lényeges tartalmát garantáló jogszabályt sértettek meg.

Kutatócsoportunk különös figyelmet szentelt az érintettség és a „res iudicata” kérdésének, illetőleg a magyar alkotmányjogi panasz jogintézményére legjelentősebb hatást gyakorló német rendszernek. Rendkívül fontos az alkalmazási tilalom kérdésköre. Az ugyanis nem teszi enyhébbé az alapjogsértést, hogy másokkal is megtörtént már korábban.

Kutatóműhely tevékenysége

A Tanszék Közigazgatási Jogi Tanszékkel együttesen működteti a Lőrincz Lajos Kutatóintézetet. Tanszékünk kutatóinak érdeklődési körét bővítette az NKE berkein belül folytatott „Jó állam” kutatás. Ennek „demokrácia” hatásterületét lényegében Tanszékünk gazdálkodik. (Ez a közigazgatási jog mellett a politológia irányába is kitérte kutatásainkat.)

A modern, demokratikus alapokon álló hatalomgyakorlás egyik alapvető feltétele a méltányos politikai verseny érvényesülése az egyes politikai alternatívák, szervezetek és programok között. A politikai verseny mérése egyfelől a politikatudomány egyik központi vizsgálódási területe, másfelől pedig a demokráciaauditok egyik alapvető visszatérő eleme. Pokol Béla (1988) álláspontja szerint a politika a társadalom egyik nagy alrendszere, amelynek bináris kódja a „kormányozni” vagy „ellenzékben lenni” értékduál.

Ebből kifolyólag elsősorban a választás az, amely a politika társadalmi alrendszerében meghatározza az értékduálon történő elrendeződést, és ezzel magának a politikai versenynek a kimenetelét. A politikai versenyen belül mindezek alapján elsősorban maga a választás, illetve a választás főszereplői, a pártok képezik vizsgálódásunk fő vonulatát.

A dimenziókról általánosságban elmondható, hogy a kontinuitást szem előtt tartva alapvetően nem változtak a tavalyi Jelentésben foglaltakhoz képest. A munkacsoport néhány változtatást azonban az egyes dimenziókon belül eszközölt. Az egyik fő változtatás a mutatók újrapozicionálása volt. Habár a 2017. évi Jó Állam Jelentésben az egyes dimenziókon belül nem emelünk ki egy főindikátort, a munkacsoport a Politikai verseny kimeneti mutatói elnevezésű indikátort – kiemelt fontossága okán – az első helyre tette a politikai verseny dimenzióban.

A másik változtatás, hogy idén a választásokon legalább 1%-ot elért pártok száma helyett az országgyűlési választásokra országos listát állító pártok számát vizsgáltuk. A csere indoka, hogy az országos lista állításának képessége a politikai versenyben történő indulás, megmérettetés vonatkozásában egyfajta belépőt jelent. A munkacsoport álláspontja szerint ez az a kiindulópont, origó, minimális feltétel, amelynek teljesítésével egy párt beléphet a politikai versenybe, ezért ennek megjelenítését mindenféleképp indokoltnak tartotta.

A politikai részvétel dimenziójához tartozó kormányzati képesség olyképp definiálható, hogy a kormányzat a közélet demokratikus működése érdekében előmozdítja, illetve biztosítja annak egyik alapvető feltételét, a közügyek intézésében és befolyásolásában, valamint a politikai döntéshozatalban történő részvétel megvalósulását. Ez a kormányzati képesség elsősorban a választások és a népszavazások jogi-eljárási kereteinek kialakításán, szabályozásán keresztül érvényesíthető.

A politikai participáció, a közjó meghatározásában, a közügyek intézésében és a közösséget érintő döntések meghozatalában való részvétel – a verseny mellett – a demokráciadefiníciók másik alapvető eleme. A részvétel szempontja szükséges, de önmagában nem elégséges feltételként jelenik meg a meghatározó demokráciafelfogásokban, és valamilyen formában a demokráciamérések többségében is szerepet kap. Láthatjuk, hogy a politikai részvétel szoros kapcsolatban áll az előző indikátorral, a politikai versennyel: ha nagyobb a részvétel, akkor nagyobb a verseny is.

A politikai részvétel szinterei is nagyságrendileg a politikai versenyével azonosak, tehát elsősorban itt is az országgyűlési választások, az önkormányzati választások, a népszavazások vizsgálata indokolt, de nem kizárólagosan. Újítás a politikai részvétel dimenzióban, hogy a munkacsoport beemelte a gyülekezési jog gyakorlását, amely a választások és a népszavazások melletti legjellemzőbb politikai részvételi formaként értékelhető tényállás, a gyülekezések számát mutatja. Az indikátor elméleti megalapozását illetően fontos leszögeznünk, hogy a gyülekezési jog, mint alapvető jog, első generációs, az alkotmányjogász-szakma által politikai természetűnek tartott alapvető jog.

Mind a választás, mind pedig a népszavazás tehát a politikai részvétel kiemelten fontos színtere, és kijelenthető, hogy az ezeken történő részvételnek közvetlen tétje és hatalmi következményei vannak. A választások esetén ez képviselői mandátumok, a népszavazás esetén pedig egy, a törvényhozó hatalomra is kötelező döntés képében jelenik meg (vagy éppen ellenkezőleg, a nép az adott kérdésben meghagyja ezt a parlamentnek). A békés gyülekezés, a gyülekezési jog gyakorlása ugyanakkor nem jár közvetlenül a fenti hatalmi, közjogi jellegű következménnyel, jóllehet számtalan történelmi vagy akár közelmúltbéli példát lehetne hozni arra, hogy a társadalmi elégedetlenség és az emiatt történő tüntetési hullám kormányokat, akár teljes rezsimeket képes elmozdítani, ezzel közvetlen hatalmi, közjogi következményt kiváltva. A gyülekezési jogra a politika, a politikai részvétel folyamatos, mindennapi eszközeként tekinthetünk, mivel nincs választási ciklushoz vagy hosszas népszavazási eljáráshoz kötve. Ugyanakkor kétségkívül politikai aktivitást képes generálni a pártok részéről, ezért a politikai vélemények ciklus közbeni artikulálásának egyik nagyon fontos eszköze. Mindezek alapján a gyülekezési jog gyakorlását indokoltnak tartotta a munkacsoport a politikai részvétel dimenzióban szerepeltetni.

A „társadalmi párbeszéd előmozdítása” dimenziót a munkacsoport átnevezte „társadalmi kapcsolatok előmozdításá”-ra, különös tekintettel arra, hogy a dimenzióhoz rendelt indikátorok inkább input jellegű adatokat szolgáltatnak a civil társadalom infrastrukturális állapotára vonatkozóan. Habár önmagában a különféle szervezetek számaiból nem lehet következtetni azok tényleges, a társadalmi életben kifejtett hatására, azonban a politikai pluralizmus, valamint a véleménynyilvánítás szabadságának biztosítása szempontjából kiemelten fontos, hogy a választópolgárok minél több szervezeten keresztül hallassák hangjukat, ezzel is becsatornázza a közösségi igényeket a politikai döntéshozatalba. A társadalmi kapcsolatok előmozdítása dimenzió keretében a kormányzati képesség tehát azt mutatja, hogy a politikai döntéshozatal során az érintett társadalmi alrendszerek és szervezeti formában működő érdekcsoportok, köztük a nem kormányzati szervezetek (NGO-k) véleménye és szakmai javaslatai milyen mértékben tudnak artikulálódni, a társadalmi nyilvánosság előtt megjelenni, és a politikai rendszer különböző szintjein a döntéshozatali folyamat során a public policy és politics típusú döntések részévé válni. A dimenzióba nem került új indikátor, így lehetőség nyílt a változási tendenciákat részletesen összehasonlítani a tavalyi eredményekkel, és azokat tágabb kontextusba helyezni.

A korábbi, „képviselési demokráciába vetett hit” elnevezésű, az Eurobarometer felmérésén alapuló indikátort a munkacsoport átnevezte „közügyekbe való beleszólás megítélése” mutatóra, mert a feltett kérdés a válaszadó szubjektív benyomását annak kapcsán vizsgálja, hogy az országában mennyire számít a szava.

A munkacsoport 2017-ben is megtartotta a „demokratikus joggyakorlás” dimenziót. Az ezt jellemző kormányzati képesség a jogállamiság egyik elemeként megjelenő demokratikus joggyakorlás biztosításában, a demokratikus szabadságjogok védelmében mutatkozik meg, amely az egyenlő bánásmód követelményét garantáló hazai intézmény- és eszközrendszer működtetésével biztosítható. A demokrácia és az ebből adódó demokratikus működés az az elméleti keret, amely alapvető szinten fogja össze az államtudományokat. A demokrácia elve

és annak gyakorlati megvalósulása alapjaiban befolyásolja mind a piaci, mind pedig az állami szektor versenyképességét, hatékonyságát, például a tulajdonhoz való alkotmányos alapjog érvényesülésén keresztül. A demokrácia egyik további összetevője a politikai pluralizmus megvalósulása, ami a népakarat kifejezésének elsődleges eszköze. A népakarat a választások alkalmával nyilvánul meg közvetlenül, és a megválasztott képviselők által hatást gyakorol a teljes államberendezkedésre. Ez természetesen egyfajta kontrollfunkciót is betölthet a végrehajtó hatalommal szemben, vagy akár igazolhatja is annak eredményességét. A demokratikus hatalomgyakorlás megteremtésének feltétele a fékek és ellensúlyok (checks and balances) rendszerének kialakítása. Ennek egyik lehetséges eszköze az Alkotmánybíróság és az Országgyűlés külső ellenőrző szervei (pl. ÁSZ) súlyának a növelése, a hatáskörök és jogosítványok bővítése. Ezeken a szerveken keresztül egyfajta állampolgári jogtudatosság is mérhető, a benyújtott panaszok és állampolgári kezdeményezések számából következtetni lehet a jogtudatosságra.

Ld. Lőrincz Lajos Kutatóműhely